

A photograph showing two women, one older and one younger, focused on a large, intricate textile piece. The older woman on the left is wearing a dark patterned cardigan and has several beaded bracelets on her left wrist. The younger woman on the right has long, wavy blonde hair and is wearing a blue t-shirt with a graphic design. They are working on a piece of fabric that features a dense, reddish-brown lace-like top section, a grey mesh middle section, and a bottom section with various colorful patches and patterns. In the background, there are several colorful masks and objects hanging on the wall, suggesting a creative or cultural workshop environment.

De Cultuurkantine

Kunstkameraden

De Cultuurkantine

Kunstkameraden

Voorwoord

Kunstkameraden, de kracht van het verbinden

Stichting De Cultuurkantine startte in 2011 een pilot. Tien kunstenaars, tien jongeren uit de jeugdzorg maakten in Bredase ateliers tien kunstwerken. Karin Fleur en Lisette Fleur, de initiatiefnemers, konden destijds niet bedenken dat ze 12,5 jaar later kunnen terugkijken op 50 exposities en meer dan 500 geslaagde matches tussen kunstenaars en jongeren.

De exposities vonden plaats op diverse locaties: in een fietsenstalling, bij jeugdzorgorganisaties maar ook in gerenommeerde musea zoals het Van Abbemuseum, het Textielmuseum en als hoogtepunt Het Noordbrabants museum, geopend door Koningin Máxima. Onze jubileumexpositie in 2023 is in onze thuisbasis. In het Stedelijk Museum Breda vieren we de oprichting van Stichting De Cultuurkantine met een prachtige expositie Kunstkameraden.

De eerste editie van het project noemden we Het Dossier. Alle kinderen in de jeugdzorg hebben een dossier. Via ons kunstproject wilden we de jongeren zélf een stem geven. Samen met een kunstenaar maakten ze een kunstwerk dat hun levensverhaal in beeld bracht. Het kunstwerk vertelde verleden, de dromen en de wereld van het kind.

Met de jaren is ons project gegroeid en hebben we het de naam Kunstkameraden gegeven. Een naam die veel beter de essentie van het project weergeeft. Of zoals een groepsleider het destijds verwoordde: ‘Deze jongeren wonen in een groep en moeten altijd alles met elkaar delen, ook de aandacht van volwassenen. Kunstkameraden geeft elk kind een eigen kunstenaar die alle tijd

neemt om naar ze te luisteren en om samen een kunstwerk te maken. Dat is voor deze kinderen heel bijzonder. Er is iets bij ze ontstaan van ‘Ik en mijn kunstenaar.’

De doelgroep van Kunstkameraden is uitgebreid met jongeren met een vluchtelingenachtergrond en jongeren die te maken hebben met geestelijke gezondheidszorg. Deze uitbreiding zorgde voor een inhoudelijke verdieping van Kunstkameraden. Ook de kunstdisciplines van Kunstkameraden breidden zich uit. Waar we bij de start vooral beeldende kunst zagen, zien we in de huidige expositie de digitale wereld en artificial intelligence hun intreden doen.

Dit toont aan dat Kunstkameraden toekomstbestendig is en zich kan aanpassen aan maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe trends in de kunst.

Wie weet, misschien start De Cultuurkantine in de toekomst Kunstkameraden senior?

Maar de kern zal altijd hetzelfde blijven: unieke verbindingen, ontmoetingen en een verrijking in het leven van de deelnemers, zowel voor de jongeren, de kunstenaars en hun netwerk als voor de bezoekers aan de exposities. Geniet van de expositie Kunstkameraden in het Stedelijk Museum Breda waar kunst en verbondenheid samenkomen.

Lisette Fleur
Breda, oktober 2023



Lian Waas en **Mariam**

Mariam

Mixed media, collage
163 x 85 cm (hxb)

Lian en Mariam hebben een bijzondere band. Lian vertelt: 'Mariam voelt zich alleen in Nederland, waar ze in haar eentje naartoe is gereisd.' In afwachting van haar verblijfsstatus had ze weinig omhanden. Het atelier werd een veilige haven voor Mariam, waar alle aandacht voor haar is. Hier kon ze ontspannen en voelde ze zich op haar gemak. 'Samen vierden we haar verjaardag met een zelfgebakken taart. We maakten er een klein feestje van. Daarnaast zijn we naar een nagelstudio geweest en hebben we samen gekookt.'

Inmiddels gaat het meisje naar school en heeft ze meer omhanden. Ze nodigde Lian uit voor een presentatie van haar kookkunsten op school.

Het kunstwerk, een levensgroot innerlijk portret van Mariam, laat een opgeheven, uitnodigende hand zien en een ontspannen

houding door de andere hand in haar zij. Mariams trots, haar prachtige haar, waaert uit om haar hoofd. Haar voeten lijken te zweven, een teken dat ze nog steeds op zoek is naar een basis en vaste grond onder haar voeten.

Het kunstwerk bevat teksten die als een gedicht kunnen worden gelezen en Mariams innerlijke wereld onthullen. Voor het kunstwerk heeft ze zich laten inspireren door werk van Lian waar ze haar eigen draai aan heeft gegeven. Haar kleurkeuze is doordacht: het blauwe hoofd staat voor een heldere geest zonder zorgen; het rozerode haar heeft een vurige uitstraling. Het lichaam verfde ze donkergroen, een symbool van de natuur. Ze gebruikte het oog van Escher, gedroogde herfstbladeren en kaarsvet in haar kunstwerk. Het gedetailleerde werk van het druppelen van kaarsvet gaf haar rust, een manier om haar gedachten te ordenen en een 'blauw hoofd' te krijgen, een heldere geest.



Lian Waas en Atena

Atena en Waterwereld

Collage met inkt, verf, krijt, 3D drops, potlood
2 werken van 150 x 50 cm en 75 x 60 cm (hxb)

Atena, een ingetogen en serieus meisje, heeft een talent voor het tekenen van portretten. Toen ze in het atelier van Lian aquarelverf ontdekte, werd ze enthousiast. Lian vertelt: 'Het portrettekenen vermoeide haar en in haar meer vrije werk met verf kon ze haar enthousiasme en fantasie kwijt. Atena ontdekte onverwachte vormen in haar vrije werk en dat verraste haar en maakte haar vrolijk. De afwisseling tussen het serieuze werk van portretten en het vrije werk vindt ze fijn.'

Atena heeft ervoor gekozen om een kunstwerk te maken van de contouren van haar lichaam. In haar hoofd en hart tekende ze de portretten van zichzelf, haar moeder, haar jongere broertje en haar overleden vader. Het was haar manier om het gezin weer samen te brengen. Voor Atena betekende het kunstwerk een manier om haar emoties te uiten en haar liefde voor haar familie te tonen.

Lian: 'Atena is een serieus meisje dat goed over de dingen nadenkt; bijvoorbeeld over haar religie en haar zoektocht daarin. Dat vind ik best bijzonder voor een meisje van 10 jaar.'

Tijdens de presentatie van haar kunstwerken aan haar klasgenootjes, was ze gespannen. Gelukkig waren haar moeder, jongere broertje en Kunstkameraad Lian er om haar te ondersteunen. Atena vertelde over de fantasievormen en de portretten die ze maakte in het atelier. Haar klasgenootjes stelden vragen waardoor haar spanning verdween, en ze enthousiast en vol zelfvertrouwen vertelde over haar werk. Atena is trots op haar kunstwerken die haar verhaal vertellen. En misschien zijn haar moeder, haar broertje en haar kunstkameraad Lian nog wel trotser!



Pien maakte een selfie samen met Deborah in een fotolijstje.

Deborah Jacobs en Pien

Muziek

Als Pien hoort dat Deborah vindt dat ze een prachtige jazzy stem heeft, lacht ze en reageert ze bescheiden. 'Nou, dat weet ik niet hoor. Ik ben nogal kritisch naar mezelf, maar het is erg leuk dat zij dat vindt. Ik zing al vanaf mijn kindertijd, voor mezelf en voor mijn moeder. Het was best een uitdaging om uit mijn comfortzone te stappen en samen met Deborah in de studio stemimprovisaties te doen. Zingen is iets heel persoonlijks voor mij, dus voluit zingen voelde als een grote stap. Maar ik voelde me op mijn gemak, en het was fijn. Ook het samen muziek-instrumenten bespelen, waarbij we op elkaar reageerden, vond ik geweldig. Ik heb veel van Deborah geleerd en ben zelfverzekerder geworden.'

Deborah voegt toe: 'In de oefenruimte van podium Phoenix stonden allerlei instrumenten tot onze beschikking. Ik speelde drums en Pien bespeelde de basgitaar, waardoor ze kon ervaren

hoe het is om samen te spelen in de ritmesectie van een band. Het is overduidelijk dat Pien een natuurlijk muzikaal talent heeft. Pien vertelt dat ze thuis een basgitaar heeft, maar zich er niet toe kon zetten om die te bespelen. 'Deborah heeft me les gegeven, en nu kan ik bepaalde riffs spelen.'

Deborah vindt het opvallend dat Pien ook interesse toonde in het correct aansluiten van een microfoon, het afstellen van de microfoonstandaard op de juiste hoogte en het netjes opruimen en oprollen van de microfoonkabel. Dit is niet altijd vanzelfsprekend voor zangeressen. Pien zegt: 'Ik ben geïnteresseerd in alles en wil graag alles leren.' Haar volgende uitdaging is om haar eigen nummer te componeren. Waar het over zal gaan? Dat is iets waar Pien nog over gaat nadenken. Met de support van haar Kunstkameraad Deborah.



Fenna Koot, Emmie Liebregts Sumaya en Sundus

Mirror on the wall

Sculptuur

Tapijt 200 x 100 cm, Spiegel 100 x 150 cm (hxb)

Fenna vertelt dat zij en Emmie bij eerdere, jongere Kunst-kameraden een meer sturende rol vervulden. 'Maar de tweeling-zussen Sumaya en Sundus wisten precies wat en hoe ze het wilden.' Ze lacht: 'Emmie en ik moesten ons soms inhouden. We hebben goed geluisterd naar hun ideeën en hielpen hen om deze uit te voeren. We hebben verschillende werken gemaakt.' In het begin twijfelden de meisjes of ze hun plannen konden uitvoeren. Ze waren verrast toen ze ontdekten dat het - met hulp van Fenna en Emmie - wel degelijk lukten. 'De spiegellijst die ze maakten was precies zoals ze voor ogen hadden. Dat gaf hen veel zelfvertrouwen.'

Terwijl ze aanvankelijk wat priegelig werkten, kregen ze ook meer vertrouwen om groter te werken. Ook in de gesprekken

kwamen ze los. Sumaya en Sundus zijn zonder hun familie naar Nederland gevlucht. 'Ze denken na over hun toekomst en waren heel benieuwd hoe Emmie en ik als volwassenen ons leven leiden en welke inspanningen daarvoor nodig zijn, met als doel om onderdeel te worden van de samenleving.'

Sumaya en Sundus wilden ook nog graag iets met textiel maken. Na een bezoek aan het textielmuseum waren ze overtuigd: ze wilden hun tekeningen omzetten in een getuft tapijt. Maar de zussen moesten eerst de kunst van het tuften leren.

Het tapijt toont verschillende elementen en kleuren die de individuele interesses en kleurvoorkeuren weergeven van zowel Sumaya en Sundus als van Fenna en Emmie.





Denneke Kouters Fatima en Khadija

Fatima en Khadija in de wondere wereld van keramiek

Keramiek

Verschillende afmetingen

De zusjes Fatima en Khadija verschillen sterk van elkaar; het oudste zusje is serieus, de jongste is zorgelozer en vrolijker. Denneke: 'In het atelier hadden ze tomeloze energie. Het enthousiasme spatte ervanaf en ze waren dol op werken met klei. Ik heb ze veel aangeboden en laten uitproberen.' Fatima en Khadija richtten zich aanvankelijk op religieuze teksten die ze in hun kunstwerken verwerkten. 'Maar naarmate

de tijd vorderde, toonden ze zich speelser.' Dat speelse verbeeldden ze in verschillende werken in klei; zowel vrije vormexperimenten als meer traditionele werken. Met hun vingertoppen hebben ze beiden hun eigen, onderscheidende 'handschriften' letterlijk in de klei gedrukt. Samen met de reactie in kleur en vorm van hun Kunstkameraad Denneke, hebben ze met zijn drieën uiteindelijk een eindinstallatie gemaakt voor de expositie.

Fatima



Khadija





Johanna Schweizer en Marieke

Huis

Textiel

67 x 50 x 30 cm (hxbxd)

Marieke is een creatief meisje. Ze houdt van haken, breien, tekenen en schilderen. Ze is altijd bezig. Haar Kunstkameraad Johanna heeft haar laten kennismaken met het vrije haken. 'Ik had nooit kunnen bedenken dat ik zou kunnen haken zonder patroon. Het is heel spannend om te zien waar dat toe leidt. Het haken van een deken volgens patroon heeft niks met emoties te maken. Het haken dat Johanna doet wel. Het is een fijne uitlaatklep', vindt Marieke.

De twee Kunstkameraden zijn hun traject rustig aan begonnen. Ze hebben elkaar leren kennen, bekeken de kunstwerken van Johanna en de kunstboeken uit haar bibliotheek. Marieke vertelt dat ze zich heel fijn en ontspannen voelde in het huisatelier van Johanna. 'Ik wil later ook zo'n huis met al die mooie spullen. Ik heb ook een fijn huisje hoor maar het is een beetje klein.

Het is wel mijn eigen veilige plekje. Die veiligheid is voor mij niet altijd vanzelfsprekend geweest.'

De twee raakten geïnspireerd door La Femme Maison van kunstenaar Louise Bourgeois. Marieke vertelt: 'De buitenkant van een huis beschermt de binnenkant. Dat zie ik heel symbolisch. Je kunt geen oordeel vellen als je alleen de buitenkant kent. De binnenkant kent verschillende lagen en het is vaak complex om tot de kern te komen. Je kunt aan mij niet zien hoe ik me van binnen voel. Dankzij therapie kan ik mij wel beter verwoorden en - als ik dat wil - uitleggen hoe ik mij voel en waar ik mij mee bezig houd.' De twee Kunstkameraden zijn trots op hun eindwerk. Johanna: 'Tijdens het maakproces heeft Marieke een hele creatieve oplossing bedacht voor een haakprobleem waar we tegen aan liepen. Deze technische oplossing ga ik zeker gebruiken in de toekomst.'



Maxim Ventulé en Jeppe

Te midden van (n)iets

Audiovisuele installatie

Als er op iemand de term Kunstkameraden van toepassing is, is het wel op Maxim en Jeppe. Ze schelen in leeftijd maar twee jaar. Maxim is dit jaar afgestudeerd aan de kunstacademie en Jeppe is er onlangs gestart. Hij vertelt: 'Maxim heeft mij adviezen gegeven en ondersteund waardoor ik mijn portfolio kon opbouwen voor de academie.'

De twee hebben in verschillende bijeenkomsten geëxperimenteerd met film, fotografie, tekenen en muziek. Maxim is naast beeldend kunstenaar ook een professioneel musicus en houdt van improvisaties met muziek. Dat betekende voor Jeppe dat hij uit zijn comfortzone moest stappen. 'Maar ik vertrouw Maxim en vind het heel fijn om met hem te werken. Ik ben ook nieuwsgierig en sta open voor nieuwe ervaringen.'

Maxim en Jeppe hebben elkaar door de sessies leren kennen en er is een klik tussen de twee. 'We hebben verschillende achtergronden', vertelt Maxim, 'en van daaruit zijn we een organisch proces gestart met verschillende kunstvormen waarbij alles op zijn plek is gevallen. We hadden geen plan maar door dingen te doen, te geven en te nemen, hebben we van elkaar geleerd.'

De term Kunstkameraden geeft de essentie van hun relatie weer. Kunst en vriendschap gaan samen bij Maxim en Jeppe. Samen maakten ze een inspirerende reis, waarbij ze elkaars talenten en ideeën combineren om een fijne tijd te hebben en tot een eindwerk te komen.



Jacomijn den Engelsen en **Debbie**

Explore

Linosenede en acryl op doek
90 x 150 cm (hxb)
(plus individueel doek)

Debbie laat vol trots haar tattoos zien. Eén van de tattoos is een afbeelding van haar opa. 'Hij was kunstschilder. Ik mocht in zijn atelier alles doen en uitproberen maar er was één ding dat hij mij verbood en dat was schilderen op nummer. Dat vond hij écht niet kunnen.' Debbie lacht als ze aan hem denkt. Zoals haar opa is zijzelf ook graag creatief bezig.

Het leven heeft Debbie niet meegezeten en daardoor heeft ze minder energie dan ze zou willen. Maar de afspraken op maandagochtend met haar Kunstkameraad Jacomijn zal ze niet snel overslaan. Zowel Jacomijn als Debbie kijken uit naar hun wekelijkse bijeenkomsten in het atelier. Jacomijn: 'We hebben het heel gezellig samen; we hebben een echte klik.' Debbie vult haar aan: 'Ik leer van Jacomijn de technieken van linoleum gutsen

en printen. Maar eigenlijk doe ik maar wat.' Daar is Jacomijn het niet mee eens. 'Debbie is een creatief talent en ze heeft heel hard gewerkt. Thuis heeft ze alle afbeeldingen gegutst zodat we in het atelier direct konden printen. Ze geeft een eigen draai aan het gutsen; soms in een hele fijne structuur in een ritme en soms weer wat grover. De afbeeldingen op het eindwerk hebben we samen gemaakt maar het is het verhaal van Debbie. Wat de afbeeldingen betekenen mag de aandachtige kijker zelf bepalen.'

De expositie van Kunstkameraden is niet haar eerste tentoonstelling, vertelt Debbie. 'Ik heb ook geëxposeerd in de LochHal. Maar ja, dat is Tilburg hè? Ik vind het veel leuker dat mijn kunstwerk in mijn eigen stad Breda in het Stedelijk Museum komt te hangen!'



Olivier Haarman en Myk

L-AI-fe

Design en programmeren

Olivier en Myk daagden zichzelf uit om een AI-tool te ontwikkelen die in staat is om foto's te genereren op basis van enkele eenvoudige vragen aan de gebruiker. De vragen zijn kort en simpel: Hoe is je gezondheid, hoeveel slaap je, heb je aan lichaamsbeweging gedaan en hoe voel je je? Aan de hand van de antwoorden en gegenereerde foto zie je hoe je ervoor staat.

Olivier legt uit: 'We bundelen onze vaardigheden en brengen onze twee werelden samen: softwareontwikkeling en design. Ik kan het ontwerp verzorgen en Myk heeft kennis van JavaScript-programmeertaal.' Als Myk zegt dat het even geleden is dat hij dit geleerd heeft, reageert Olivier: 'Nou, ik snap er anders helemaal geen zak van. Jij pakt het snel op en begrijpt het meteen! We vullen elkaar echt aan in dit project.'

Myk is blij met de samenwerking met Olivier: 'Ik wilde graag weer gaan programmeren, maar ik kon mezelf er in mijn eentje niet toe zetten. Het project Kunstkameraden en Olivier geven me de motivatie.'

De suggestie dat ze hun tool in de markt kunnen zetten als ondersteuning in therapie sessies vinden ze interessant maar is niet hun doel. Ze zien de tool als een proof of concept, een prototype om de haalbaarheid te onderzoeken. Myk vertelt dat hij een drukke tijd tegemoet gaat. 'Ik ga verhuizen van beschermd wonen naar een woning in de wijk en ik hoop dat na drie jaar wachten mijn behandeling gaat starten.' Maar wie weet? In ieder geval is een eerste prototype te zien en te beleven op de overzichtsexpositie van Kunstkameraden.



Berry de Jong en Maxime

Maximiser la pollution sonore

Mixed media

Maxime noteerde in haar notitieboekje haar ideeën en werktekeningen over het kunstwerk dat ze samen met Berry ging maken. In haar niet te stuiten enthousiasme, kwam ze telkens weer met nieuwe plannen. En ze was niet uit het veld te slaan. Toen het hout dat ze voor een kastje gebruikte niet geschikt bleek, fabriceerde ze bij de dagbesteding Villa Boerebont een nieuw, steviger exemplaar. In Magazijn 076 in de voormalige gevangenis De Koepel werkte ze samen met Berry aan de inhoud van de kast. Berry vertelt: 'Het thema in ons werk is chaos. Maxime heeft een voorliefde voor het creëren van collages, terwijl ik oud kinderspeelgoed verzamel en de elektronische onderdelen ervan verwerk in mijn kunstwerken.'

Maxime vertelt dat het werk van Berry haar prikkelde. 'Berry kan alles gebruiken om er een kunstwerk van te maken. Het geluid dat het speelgoed maakt, ervaar ik als knarsend, scherp en onrustig. Daardoor vind ik het heel interessant.' Berry lacht: 'Maxime zit vol ideeën. Ik ondersteun de uitvoering ervan op technisch gebied, maar probeer haar ook af en toe af te remmen om het overzicht te houden en tot een eindwerk te komen.' De ateliersessies betekenen voor Maxime rustpunten in een onrustig leven.

Gezamenlijk hebben ze een collage gemaakt en die voorzien van een aan- en uitknop. Het publiek wordt uitgenodigd om de bewust gecreëerde chaos te beheersen. Of juist niet? Het kunstwerk laat ruimte voor je eigen interpretatie.



Kelly Christogiannis en Sundus

Niet alle rozen zijn rood

Schilderkunst
56,5 x 81cm (hxb)

Sundus vertelde aan Kelly dat haar familie in Somalië heel creatief is. 'Haar moeder, broertje en zusje tekenen ook. Sundus kan heel mooi tekenen. Ze houdt ervan om bloemen, planten en patronen te tekenen en gebruikt het liefst felle kleuren.'

Kelly stelde voor om een dier te tekenen. 'Dat vond ze maar niks, daar was ze heel duidelijk in.' Tijdens hun bijeenkomsten vertelde Sundus over haar geboorteland Somalië. Haar lievelingsbloem de roos bloeit daar in allerlei kleuren. Het kon niet anders dan dat een mooie roos het eindwerk van de twee Kunstkameraden zou worden.

Sundus heeft prachtige decoratieve henna-tatoeages op haar handen. Henna-tatoeages zijn een belangrijk onderdeel van de Somalische cultuur, vooral bij vrouwen. Kelly: 'Ze zijn echt heel

mooi. Ik heb ook tattoos op mijn handen. Sundus heeft ze goed bekeken en vroeg naar de betekenis ervan. Maar die is er eigenlijk niet.' Ze lacht: 'Ik heb als tattoo-artiest gewerkt en dat is een beetje uit de hand gelopen.'

De twee Kunstkameraden hadden wat persoonlijkere gesprekken over de achtergrond en de religie van Sundus. Kelly vertelt dat het verhaal van Sundus haar raakte. 'De situatie daar; je krijgt er wel wat van mee maar het is toch anders als je het verhaal hoort van een meisje dat vanwege de situatie moest vluchten. Ze heeft zo'n andere jeugd gehad dan ik. Je kunt het je gewoon niet voorstellen en ik heb heel veel bewondering voor haar hoe ze ermee omgaat. Ze houdt van haar land en vertelde ook graag over de mooie dingen ervan. Over de mooie natuur en het lekkere eten bijvoorbeeld.'



Arjan Janssen en **Bart**

HOPE

Tekenen, schilderen, abstract

9 tekeningen van 50 x 37,5 cm (hxb) per stuk

5 schilderijen van 60 x 80 cm (hxb) per stuk

‘Het ging niet zo goed met mij’, vertelt Bart. ‘Ik ben tijdens het project Kunstkameraden opgenomen in de crisisopvang. Het was super dat mijn bijeenkomsten met Arjan gewoon door konden gaan. Het is een fijne man. Hij spreekt zich uit. Je weet wat je aan hem hebt. Ik vond het heel relaxed in het atelier van Arjan.’

Arjan vertelt dat Bart een getalenteerd tekenaar is. ‘Hij tekent al zijn hele leven. In het atelier heb ik hem uitgedaagd om wat losser te werken met wat meer bravoure. Dat is voor hem niet gemakkelijk. Bart is een ingetogen jongen. Maar binnen de veiligheid van het atelier heeft hij laten zien wat hij in zich heeft en heeft hij zijn eigen stijl ontwikkeld. Bart heeft een fijn gevoel voor tekenen. Hij kan zo naar de kunstacademie.’ Bart vindt dat een mooi compliment maar hij vindt dat hij er nog niet klaar voor is.

Voor Bart zijn beslissingen over zijn leven soms erg moeilijk. Arjan heeft een achtergrond in de zorg en is ervan overtuigd

dat als je een beslissing vanuit je innerlijke gevoel neemt, je de juiste keuze maakt. Hij toonde Bart hoe hij dat zelf doet. ‘Stel, je moet een moeilijke beslissing nemen. Je twijfelt en je kunt het oplossen met een ja of een nee. Dan gooi je iets omhoog - een balletje bijvoorbeeld - en probeert het op te vangen. Er is geen tijd om na te denken; je concentreert je op het vangen en kiest dan voor ja of nee. Dán heb je je antwoord vanuit je innerlijke gevoel!’ Deze methode heeft Bart geholpen om te kiezen voor een nieuwe crisisopname waar hij veel baat bij heeft gehad.

Bart vertelt dat Kunstkameraden voor hem een therapeutisch effect betekende. ‘Ik moest me laten gaan en fouten durven maken.’ Terugkijkend vindt hij dat hij zich, dankzij Arjan, door een moeilijke periode heeft weten te slaan. ‘De bijeenkomsten in het atelier hebben iets opengebroken. Dat had ik nodig. Het gaat goed met mij.’



Bas Steens en Rik

Cowboy zonder paard Textiel, ingegraveerd leer

‘Ik hoorde van Kunstkameraden,’ vertelt Rik, ‘en vond het meteen een chill project. Het idee om met een professionele kunstenaar samen te werken sprak me aan, en ik geloof dat ik er veel van kan leren. Het mooie van het project is dat er geen druk achter zit. We kunnen in alle vrijheid met onze creativiteit bezig zijn.’ Rik en Bas besloten elkaar beter te leren kennen door samen te tekenen. Beide Kunstkameraden zijn ongeveer even oud. Tijdens de ateliersessie bespraken ze muziek, films en alles wat hen bezighoudt. Rik vertelde dat zijn broer iets met mode doet, en dat hijzelf ook geïnteresseerd is in kleding.

Tijdens een bezoek aan het Nieuwe Instituut in Rotterdam, raakten ze geïnspireerd door utility wear. Rik: ‘Ik vond het

interessant om een protection vest te maken, een kledingstuk dat hip-hopartiesten dragen.’ In een voorstudie gebruikten ze stukken leer uit het tassenatelier van de moeder van Rik. Niet alle soorten leer bleken geschikt. Bas: ‘Tijdens het proces ontdekten we dat het graveren van tekeningen op leer onverwachte en interessante effecten creëerde. Toen we het juiste stuk leer vonden, gingen we aan de slag. We zetten een timer op vijf minuten en graveerden om de beurt afbeeldingen op het leer. Op die manier reageerden we op elkaars tekeningen, en zo werd ons project echt een gezamenlijk kunstwerk. Zodra het leren vest klaar is, maken we een installatie om onze creatie tentoon te stellen.’ Rik reageert enthousiast: ‘Ik kan niet wachten tot het af is!’



Ruben Steens en Deborah

De voicemail

Audiovisueel

Ruben en Deborah zijn aan elkaar gekoppeld als Kunstkameraden omdat het de wens van Deborah was om haar boodschap via muziek over te brengen. 'Ik ben meer dan mijn diagnose; laten we het taboe op schizofrenie doorbreken en stoppen met het in hokjes denken,' is haar boodschap. Samen met haar Kunstkameraad Ruben ging ze in overleg over de beste aanpak. Ruben is producer en maakt audiovisuele producties. Ruben vertelt dat hij en zijn Kunstkameraad al vrij snel echte diepere gesprekken voerden. 'We hebben een sterke connectie, delen dezelfde interesses en voelen ons spiritueel verbonden. We zijn beiden filosofisch ingestelde mensen die elkaar creatief inspireren.' Deborah heeft geen religieuze opvoeding gehad, maar ze is wel

gelovig. De gesprekken die ze met God voert, zijn voor haar heel waardevol, en ze wil die graag delen. Ruben vertelt dat hij eveneens niet religieus is opgevoed, maar wel in het bestaan van een god gelooft. 'Ik heb Deborah uitgenodigd om haar gedachten op papier te zetten. Vervolgens heeft ze deze als *spoken word* voorgedragen in de studio. Dat deed ze geweldig. Ze is echt goed!' De twee werken nu aan een versie voor de eindexpositie. De teksten van Deborah zullen worden begeleid door de muziek van Ruben. Hij vertelt: 'Het wordt een audiovisuele productie. Volgende week gaan we filmen in de Vuchtpolder in Breda. Deborah zegt: 'Daar kom ik graag. Het is er prachtig, en ik kom er tot rust.'



Guusje Beeftink en **Blanka**

The sound of Clay Keramik en geluid

Het jaar 2023 is een positief jaar voor Blanka. Ze geniet van de sessies met Kunstkameraad Guusje. Ze gaat naar school. En ze heeft een leuke baan. 'Van mijn collega's in de patisseriewinkel leer ik elke dag een nieuw woord,' zegt ze lachend. 'Ik weet nu wat het woord 'gladheidsbestrijding' betekent.' Guusje en Blanka begonnen hun samenwerking in het keramiekatelier van Guusje met een brainstormsessie. Blanka komt uit een muzikale familie en bespeelt de gitaar, drums en klankschalen en is gefascineerd door sound healing. Sound healing is het bevorderen van fysiek en mentaal welzijn door middel van geluid en muziek.

Samen met Guusje ging ze de uitdaging aan: hoe konden de twee Kunstkameraden de werelden van geluid en keramiek samenbrengen in een kunstwerk? Ze begonnen geluiden op te nemen tijdens het creatieproces in het atelier. Guusje had nooit

eerder stilgestaan bij de geluiden in haar atelier en was aangenaam verrast. Het zachte gezoem van de draaischijf, het geluid van het water, het kneden van klei - alle geluiden tijdens het maakproces bleken geschikt om te versterken en te integreren in een compositie samen met keramiek. Guusje: 'Door middel van een 'soundbowl' kunnen de bezoekers van de eindexpositie de geluiden ervaren en bedenken welke emotie het bij hen oproept.'

De uitkomst van hun experiment bleef lange tijd onzeker, maar juist dat maakte het werken aan het kunstwerk zo boeiend en spannend voor de twee kunstenaars. Hun samenwerking is bijzonder. Naast dat het erg gezellig is in het atelier, heeft hun samenwerking geleid tot een verrassende combinatie van geluid en keramiek.



Daan van Bommel en **Esmee**

Leven met de littekens en Onderliggend verdriet

Digitale prints

Drie werken van 42 x 56 cm (bxh)

Daan en Esmee hebben elkaar meerdere malen ontmoet, en gedurende deze ontmoetingen heeft Daan Esmee de kunst van digitalisering bijgebracht in haar creatieve werk. Daan vertelt: 'Esmee is een ware visuele denker. Voor haar is tekenen de meest expressieve manier om zichzelf uit te drukken en betekenis te geven aan haar ideeën. Bij onze eerste ontmoeting in het atelier bracht Esmee een boek met haar eigen tekeningen mee en vroeg ze hoe ze die op haar iPad kon digitaliseren. Natuurlijk was dat mogelijk!'

Een terugkerend en betekenisvol element in Esmee's artistieke werk zijn de vlinders, die symbool staan voor hoop. Samen

bezochten Esmee en Daan het De Pont museum in Tilburg. Daan: 'Wat me meteen opviel, was Esmee's analytische blik op kunst, ondanks dat ze nooit eerder een museum had bezocht. Haar voorkeur voor levendige en verzadigde kleuren was eveneens opvallend.'

Vanwege persoonlijke omstandigheden hebben de twee Kunstkameraden tijdelijk hun artistieke samenwerking moeten onderbreken. Ze hebben hun ontmoetingen inmiddels weer opgepakt en in de expositie is hun voorlopige en zeer indrukwekkende werk te zien.



Frank van der Kooij en **Juan Felipe**

The North Sea Jam

Muziek

Juan Felipe sjuowde zijn trompet vanuit Colombia mee naar Nederland. Het instrument is behoorlijk gedeukt. Frank: 'Ik weet niet of die beschadigingen door de reis komen. Het is in ieder geval een trompet met een geschiedenis.'

'Juan Felipe is een hele bescheiden, teruggetrokken jongen die zich niet gemakkelijk laat kennen', vertelt Frank. 'Maar in de studio experimenteren we er op los. Ik op mijn saxofoon, klarinet of piano en hij op trompet. Hij gaat lekker zijn gang en durft ook fouten te maken. Hij toont hierin steeds meer durf. Juan Felipe is erg enthousiast, en tijdens elke bijeenkomst werken we ongeveer anderhalf uur flink door.'

Juan Felipe liet aan zijn Kunstkameraad Frank weten dat hij graag jazz zou willen spelen. 'Dat is technisch niet eenvoudig maar na een aantal keer oefenen zijn we al een heel eind gekomen.' Frank vertelt dat trompet geen gemakkelijk te bespelen instrument is, maar dat Juan Felipe talent heeft en hij er een mooi geluid uit krijgt.

De bedoeling is dat ze bij de opening van de expositie Kunstkameraden een jazz-blues stuk spelen. Frank denkt dat het nog een uitdaging is of ze er dan klaar voor zijn. 'Normaal gesproken trek je er minstens twee jaar voor uit. Maar ik heb goede hoop.'



Michiel van der Zanden en **Sophie**

Lotus

Acryl en olieverf op doek
50 x 70 cm (hxb)

Michiel en Sophie gebruikten contrasten en de symboliek van de lotusbloem in hun werk. Sophie heeft een lotustattoo en vertelde Michiel over de lotus die gedijt in troebel water maar als bloem altijd prachtig blijft. Sophie: 'Mijn ervaring is dat je door het nare heen moet om het mooie te kunnen zien.'

Na een eerste studie met een klein olieverfschilderij besloten ze het groter aan te pakken. Ze maakten een installatie. In de tuin van Michiel creëerden ze met een oude wasmachinebak en materiaal uit de tuin een vieze modderpoel. Als contrast plaatsten ze er kunststof lotusbloemen in. Het geheel legden ze vast met de camera van Sophie. De foto's bewerkten ze met behulp van kunstmatige intelligentie. Een van de foto's vormde de basis voor het grotere schilderij.

In het atelier vertelt Sophie dat ze - voordat ze startte met Kunstkameraden - al tekende en schilderde. 'Ik leer veel van Michiel. Hij leerde mij om eerst een onderschildering te maken. Het doek is bruin met wat gekleurde vlekken en ik vind het drie keer niks. *Trust the process*, zeggen we dan. Volgens hem helpt het opzetten in lagen om meer gevoel in een schilderij te krijgen. En we gaan airbrushen; dat heb ik nog nooit gedaan, dus dat lijkt me erg leuk.'

De twee Kunstkameraden bezochten de expositie Arcadia van Ruud van Empel en raakten geïnspireerd door zijn schilderachtige foto's. Het thema 'contrasten' hebben ze verder onderzocht. Contrast tussen mooi en lelijk, donker en licht, schoon en vies. Wat maakt een contrast een tegenstelling?



Lise Sore en Fatemeh

In kleuren zit vrolijkheid, in bezig zijn rust

Schilderkunst

2 schilderijen van 50 x 70 cm (hxb)

1 schilderijtje van 20 x 20 cm (hxb)

Heel geconcentreerd en precies werkte Fatemeh in het atelier van Lise aan haar landschapsschilderij. Lise: 'Fatemeh en haar zusje - die haar wel eens vergezelde - kunnen heel mooi tekenen. Echte talenten. In het atelier hebben we samen wat schilderoefeningen gedaan. Zo schilderden we een papegaai, waarbij we eerst om de 10 minuten elk een groot vlak maakten en daarna 5 minuten hadden om meer detailgericht te werken. Fatemeh vond dat leuk om te doen, maar liet ook duidelijk merken dat het niet haar gebruikelijke werkwijze is. Daar heb ik bewondering voor; ze weet precies wat ze wil en laat zich daar niet zo snel van afbrengen.'

Fatemeh ging graag naar het atelier omdat het haar de kans bood om rustig te werken en hulp te vragen aan Lise als ze bijvoorbeeld

moeite had met het schilderen van wolken. Lise: 'Fatemeh en ik werkten in alle rust fijn samen. Ik vind het mooi als iemand op deze manier zichzelf kan zijn.'

De papegaai die de twee Kunstkameraden schilderden zal deel uitmaken van de overzichtsexpositie. De kleuren van het werk maakten Fatemeh blij. En dat wil ze graag: vrolijk zijn. Lise vertelt dat Fatemeh het heel druk heeft met school, stage en werk, maar dat ze gaat proberen om haar landschapsschilderij af te krijgen voor de expositie. 'Ik heb haar wat acrylverf meegegeven en een waardebon van een speciaalzaak in schildersbenodigdheden. Daar was ze erg blij mee.'

Copyright © [2023] Stichting De Cultuurkantine
Alle rechten voorbehouden.

Kunstkameraden® is een initiatief van stichting De Cultuurkantine. www.cultuurkantine.nl

Met dank aan: alle Kunstkameraden en kunstenaars, GGz Breburg, Sterk Huis, Curio,
SMO Breda, Stedelijk Museum Breda

Gerealiseerd met ondersteuning van: Provincie Noord-Brabant,
Fonds voor Cultuurparticipatie, Gemeente Breda, Jeugdfonds Sport en Cultuur

Tekst: Karin Fleur

Ontwerp: Lisette Fleur

Opmaak: Annemiek Jansen

Fotografie: Pim Evers, Freep!k

Omslag: Johanna Schweizer en Marieke

ISBN 9789082655612